Priča Žute reke

Šao Li

Priča Žute reke

Akademska misao

Šao Li ◆ 邵丽 (SHAO Li)
Priča Žute reke
Srpski tekst je prevod sa kineskog.
Naslov originala: 黄河故事
Prevod: Ksu Džiheng ◆ 徐智恒 (XU Zhiheng)
Lektor: Gao Hečujing ◆ 高贺初盈 (GAO Hechuying)
Izdavač srpskog izdanja: AKADEMSKA MISAO
Štampa: Grafoprint, Gornji Milanovac
Tiraž: 1000 primeraka
Mesto i godina izdanja: Beograd, 2025.
ISBN 978-86-6200-038-5
Izdanje je realizovano u okviru programa Narodne Republike Kine: „Pojas i Put”
(B&R Book Program)

© Henan Literature and Art Publishing House Co., Ltd.
(河南文艺出版社有限公司)
© Agent za autorska prava za izdanje na srpskom jeziku:
Beijing IntelWave International Culture Communication Co., Ltd.
(北京慧澜国际文化传播有限公司)
© Henan Literature and Art Publishing House Co.,Ltd. ustupio je prava za štampano izdanje na srpskom jeziku izdavaču Akademska misao. Bez pismenog odobrenja izdavača originalnog izdanja i izdavača ovog izdanja nije dozvoljeno umnožavanje, reprodukcija ili objavljivanje ni dela u celini niti ijednog dela teksta u bilo kojoj formi i putem bilo kog sredstva i na bilo koji način sada poznat ili koji se može pojaviti u budućnosti.

河南文艺出版社
Henan Literature and Art Publishing House
慧澜国际
iw@iwculture.com

Napomena: (Original objavljen u Kini 2020. godine, ISBN 9787555910732)

Sadržaj

Umesto predgovora 7
Prvo 25
Drugo 41
Treće 49
Četvrto 59
Peto 67
Šesto 81
Sedmo 94
Osmo 102
Deveto 107
Deseto 112
Jedanaesto 126
Dvanaesto 139
Trinaesto 145
Četrnaesto 154
Petnaesto 158
Šesnaesto 163
Sedamnaesto 172
Osamnaesto 175
Devetnaesto 181

Dvadeseto.....186
Dvadeset prvo.....191
Napomena.....197

Kad ti
Shvatiš jednu veliku reku
Šao Li

Umesto predgovora

Prvo

U poređenju s mnogo godina kasnije, kad je gledanje i pisanje o Žutoj reci postalo deo mog života i karijere, prvi put kad sam je ugledala bilo je pomalo razočaravajuće, bila je nekako nepristojna i otrcana. Tada nisam znala ni za reč „pristojan", a i da jesam, ne bih znala kako da je upotrebim. Sveti čovek kaže da je pristojnost iskustvo koje dođe posle dobrog jela i pića. Početkom sedamdesetih još smo živeli u dobu gladi, ljudi s obe obale Žute reke bili su slabo obučeni, lica im crna, pogledi uplašeni. Taj prizor nije mogao biti „pristojan".

Gradić u kojem smo živeli bio je više od sto kilometara udaljen od Žute reke. Imala sam četiri ili pet godina, ne znam zašto je otac baš tada poželeo da me povede sa sobom zbog nekog posla na sever Henana. Možda ga je prvi službeni put u to vreme suviše uzbudio, naročito što je morao da pređe Žutu reku, pa je hteo to s nekim da podeli. Ali to je bilo preveliko očekivanje za dete kao što sam ja. Otac je kasnije pričao da sam bila toliko mala da sam mu sedela u krilu i da gotovo nisam zauzimala prostor. Vozili smo se u onom starom džipu, a ja se, naravno, ne sećam šta je pričao o svojim poznanicima. Vrlo je moguće da sam zadremala baš kad smo prelazili preko reke. Ionako, ništa mi nije ostalo u sećanju. U to vreme moj odnos s ocem bio je pun nežnosti. Bila sam mu kći dobijena u poznim godinama, zenica oka. Roditeljska razmaženost učinila je da detinjstvo proživim ugodno, tako da sam u mnogim stvarima bila nemarna, usporena, ili kako bi se lepše reklo – raskošno nemarna. Tako i kad je reč o gledanju reke, čak i kad je to

Žuta reka. Za malo dete, reka nije ništa važnija od cveta, male ribice ili račića u praznoj konzervi.

Mutno se sećam da tada nije bilo mnogo vozila na putu, ali kad smo se vraćali i stigli do severne obale Žute reke, zaustavili smo se i bili blokirani gotovo tri sata. Bilo mi je hladno i bila sam gladna. Žene iz obližnjih sela prodavale su palačinke i jaja uz čaj. Pojela sam dva jajeta i pola palačinke. U početku me je otac zadirkivao i tešio, ali je i on kasnije postao malo nervozan. Zapalio je cigaretu, držao je u ruci i tupo gledao kroz prozor. Kada je auto ponovo krenuo preko mosta na Žutoj reci, ja sam već bila sklupčana u njegovim rukama, bez interesovanja za spoljni svet. Dok sam dremala, otac me protrese i reče: „Vidi, vidi, prešli smo Žutu reku!" Protrljala sam oči i okrenula glavu ka prozoru. Pod mračnim nebom, reka je izgledala kao velika ravnica, a u njoj nekoliko slabašnih potoka, koji kao da će svaki čas presušiti. Povremeno bi proletela jata vodenih ptica, ali njihove senke nisu padale u vodu – reka je bila suviše plitka da u sebi zadrži tolike ptice.

Sada kada o tome razmišljam, pod narandžastim zalaskom sunca taj prizor je mogao biti izuzetno lep, ali u mom sećanju sve je bilo pusto i prazno. Za malo dete, dug i uzak most bio je tvrd i dosadan. Nije bilo saobraćajne kontrole, vozila su mogla da stanu i uživaju u prizoru. Vetar je bio silovit; otac me je čvrsto držao za ruku da ne odletim.

U stvari, tada sam već znala mnogo reči koje me je otac naučio. Danima uoči tog puta učio me je neke rime: „Žuta reka ima zelenu vodu što se uvija bezbroj puta, a plavo more i zelene planine i bezbroj zaliva..." Dugi niz godina mislila sam da je on sam izmislio te stihove da me zabavi, ali kasnije sam saznala da se u njima krije nešto mnogo više – političke aluzije, istorijske priče. Možda su i oni donekle izmišljeni, nemoguće je to sada proveriti. U svakom slučaju, ta Žuta reka iz stihova stigla je preda me i uhvatila me nespremnu. Nisam znala šta ona ima sa svim onim što sam do tada zapamtila. Osetila sam neobjašnjivo razočaranje. Uostalom, reka kod bake pred kućom mnogo je više ličila na pravu reku nego ova Žuta reka. Svaka reka u

mom detinjstvu bila je puna vode i trave, voda bistra, velike ribe i mali rakovi slobodno su plivali. Zato, kad sam se vratila i videla braću, samo sam ljutito rekla: „Žuta reka uopšte nije lepa!“ Pa zar reka ne treba da liči na reku, a pogotovo Žuta reka koju mi je otac toliko hvalio!

Sećanje na Žutu reku i na mog oca iznenada mi je došlo na um tokom pisanja. Drugi put kada sam videla Žutu reku bilo je upravo s njim. Te godine sam krenula u Džengdžou na univerzitet. Kada sam se upisivala, i otac i majka su me pratili. To je bilo prvi put da odlazim od kuće radi školovanja u prestonici provincije, pa je otac delovao pomalo svečano i strogo.

Kad sam završila sa upisom, predložio je da svratimo do novog mosta preko Žute reke koji je tek bio završen. Univerzitet je udaljen svega pola sata vožnje odatle, ali ja sam želela da što pre pobegnem od njih. Sećanja iz detinjstva bila su takva da nisam htela da idem sa njima. Ipak, majka me je, bez reči, uvela u kola. Za nju je sve u glavnom gradu bilo novo i uzbudljivo. Osim kada je u mladosti bežala od gladi, nikada nije napuštala naš okrug i grad, iako je rano pristupila revoluciji.

Ne znam da li zbog raspoloženja ili zbog samog trenutka, ali dok sam stajala na novom mostu i gledala Žutu reku, osetila sam radost i iznenađenje. Nisam je zamišljala tako – nije bila puna vode, ali njeno široko korito, nagli zamah i beskrajna ravnica ostavili su na mene snažan utisak. Majka je uzbuđeno rekla: „Žuta reka, Žuta reka – voda je zaista žuta!“ Otac je dodao nešto što mi je tada zvučalo nerazumljivo: „Ako razbiješ tepsiju i potražiš istinu, ne možeš da se opereš ni skokom u Žutu reku.“ Sramota me bilo zbog njegovih reči – šta li je to značilo? Tek mnogo godina kasnije otkrila sam da je to citat jednog poznatog autora, i bilo mi je krivo što sam tada osećala stid zbog sopstvenog neznanja.

Danas mislim da je i njihovo uzbuđenje pred Žutom rekom moralo biti dublje od samog prizora. Njihove reči, kao i moje osećanje tog dana, svedočile su da je to bio susret sa nečim većim od reke.

Vreme leti. Između dva moja susreta sa Žutom rekom prošlo je više od deset godina, vreme u kojem sam iz devojčice prerasla u tinejdžerku. Mnogo kasnije sam shvatila da je upravo detinjstvo i rana mladost ono o čemu najviše moram pisati. I zaista, napisala sam nekoliko tekstova o uspomenama iz detinjstva, ali kad god bih ih ponovo čitala, osećala sam čudnu otuđenost. Kao da to nisam ja. Jer ja sam bila usamljena, melanholična, povučena i tvrdoglava. Moje razumevanje sopstvene prošlosti bilo je više nalik metafizičkoj opsesiji – isto kao i moj kasniji odnos sa ocem. Unutrašnja napetost između nas ostala je dugo hladna i teška, kao velika reka koja razdvaja.

Ali ni to nije najvažnije. Važno je što sam već tada osećala da je istorija mog detinjstva i mladosti na kraju, iako sam tek počela da je ispovedam. Kako je mogla biti tako kratka? Zar je moj život mogao da stane u tako malo reči?

Kada sam kasnije pretraživala podatke o Žutoj reci na Bajdu, videla sam da je istorija ove reke, stare milion godina, ispričana u svega dvadesetak hiljada reči. Tada sam shvatila: ako je njena istorija tako svedena, onda je moja već predugačka.

Drugo

Dugi niz godina živela sam u Luoheu, gradu u srcu centralnog Henana. Najveća pritoka reke Šajing, reka Ljuša, prolazi kroz grad, spajajući se sa rekom Li, gde se njeno ime menja u Šali. Dalje nizvodno, kod mesta Džoukou, ponovo se susreće sa rekom Jing i tada postaje reka Šajing. Jedne godine, želeći da napišem opis ovog grada, krenula sam uzvodno Šajingom i uz pomoć prijatelja pronašla njen izvor. Sakriven u potopljenoj pećini na pola puta do planine Jao. Izvor je malen kao pesnica, toliko da, da nije znak visok skoro kao čovek, nikada ne bih poverovala da reka duga šest stotina kilometara može poticati sa tog jalovog mesta.

Tek mnogo godina kasnije pridružila sam se pešačkoj turi duž Žute reke. Prošla sam ravnicu Huanghuai, ravnicu Guandžong, niz Hukou